

### บทที่ 3

#### ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานของแรงงานนอกระบบ” เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาถึงการรับรู้ ความเสี่ยง และพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของแรงงานนอกระบบ มีระเบียบวิธีการศึกษา ดังนี้

#### วิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 วิธี ได้แก่

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ หนังสือตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เพื่อนำมาใช้อ้างอิงประกอบการศึกษาให้สมบูรณ์

2. การศึกษาค้นคว้าจากภาคสนาม (Field Study) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แรงงานนอกระบบที่เคยเข้าร่วมการอบรมให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานและมีการผลิตในลักษณะใกล้เคียงกัน

#### ประชากรที่ใช้การศึกษา/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ สมาชิกเครือข่ายแรงงานนอกระบบในพื้นที่กรุงเทพมหานครและภาคกลาง ซึ่งเคยได้รับการอบรมให้ความรู้ในด้านการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานของแรงงานนอกระบบที่ทำงานในกลุ่มการผลิตประเภทตัดเย็บเสื้อผ้า ตัดเย็บตุ๊กตาแปรรูปอาหาร สานตะกร้า เครื่องทองลงหิน รวมทั้งสิ้นจำนวน 150 คน (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ ปี 2550) และได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มที่มีการผลิตในลักษณะใกล้เคียงกัน ได้แก่ ตัดเย็บเสื้อผ้า และตัดเย็บตุ๊กตา

ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดราชบุรี ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 108 คน (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1

จำนวนแรงงานนอกระบบที่เคยได้รับการอบรมให้ความรู้  
เรื่องสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน

| จังหวัด    | ชื่อกลุ่ม                             | ประเภทงาน                                      | จำนวน<br>ประชากร | กลุ่มตัวอย่าง |
|------------|---------------------------------------|------------------------------------------------|------------------|---------------|
| กรุงเทพ    | กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า                  | ตัดเย็บเสื้อผ้า                                | 15               | 15            |
|            | กลุ่มสตรีน้อมเกล้า                    | ตัดเย็บเสื้อผ้า                                | 10               | 10            |
|            | กลุ่มอาชีพสตรีสหกรณ์เครดิต<br>ยูเนียน | ตัดเย็บเสื้อผ้า                                | 17               | 7             |
|            | กลุ่มสานตะกร้า                        | สานตะกร้า<br>ด้วยเส้น<br>พลาสติก               | 15               | -             |
|            | กลุ่มหัตถกรรมเครื่องทองลงหิน          | ผลิตภัณฑ์บน<br>โต๊ะอาหาร<br>(ช้อน ส้อม<br>มีด) | 16               | -             |
|            | กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าฉลองกรุง          | ตัดเย็บเสื้อผ้า                                | 16               | 16            |
| ราชบุรี    | กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าเจริญดำริ         | ตัดเย็บเสื้อผ้า                                | 20               | 20            |
|            | กลุ่มอุตสาหกรรมตุ๊กตา                 | เย็บตุ๊กตา                                     | 22               | 22            |
| สุพรรณบุรี | กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าบ้านสิงห์         | เย็บเสื้อผ้า                                   | 8                | 8             |
|            | กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสรขยายโสม          | แปรรูปกล้วย                                    | 11               | -             |
| รวม        |                                       |                                                | 150              | 108           |

## เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ผู้ศึกษาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมายที่เป็นแรงงานนอกระบบที่เคยได้รับการอบรมให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน โดยจำแนกแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

**ส่วนที่ 1** คำถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ การศึกษา ระยะเวลาการทำงานในอาชีพ และประเภทการผลิต เป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิด

**ส่วนที่ 2** คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยงในการทำงาน เป็นแบบสอบถามชนิดถูกผิด (True-False Item) จำนวน 18 ข้อ โดยกำหนดองค์ประกอบของการรับรู้ความเสี่ยงเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ความเสี่ยงด้านสภาพผู้ทำงาน การรับรู้ความเสี่ยงด้านสภาพการทำงาน และการรับรู้ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมในการทำงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบใช้มาตราวัดประเมินค่าแบบ Rating Scale ดังนี้

1. การรับรู้ความเสี่ยงด้านสภาพผู้ทำงาน จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 9, 10, 11, 12, 13
2. การรับรู้ความเสี่ยงด้านสภาพการทำงาน จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ข้อ 14, 15, 16, 17, 18, 19
3. การรับรู้ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมในการทำงาน จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ ข้อ 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26

**ส่วนที่ 3** คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยศึกษาเอกสาร คู่มือความปลอดภัยสำหรับผู้ทำงานที่บ้าน (Work Improvement for Safe Home) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) มีคำถามทั้งหมดจำนวน 24 ข้อ โดยกำหนดองค์ประกอบของพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล ความปลอดภัยในการทำงานกับเครื่องจักรและอุปกรณ์ การจัดเก็บและขนย้ายวัสดุสิ่งของ บริเวณที่ทำงานและจุดปฏิบัติงาน การจัดรูปแบบงานและการสร้างเสริมสุขภาพ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบใช้มาตราวัดประเมินค่าแบบ Rating Scale ดังนี้

1. พฤติกรรมความปลอดภัยในการใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ข้อ 27, 28, 29, 30

2. พฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานกับเครื่องจักรและอุปกรณ์ จำนวน 5 ข้อ โดยมีคำถามเชิงบวกจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ข้อ 31, 33, 34, 35 คำถามเชิงลบจำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อ 32

3. พฤติกรรมความปลอดภัยในการจัดเก็บและขนย้ายวัสดุสิ่งของ จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 36, 37, 38, 39, 40

4. พฤติกรรมความปลอดภัยในบริเวณที่ทำงานหรือจุดปฏิบัติงาน จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 41, 42, 43, 44, 45

5. พฤติกรรมความปลอดภัยการในจัดรูปแบบงานและการสร้างเสริมสุขภาพ จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 46, 47, 48, 49, 50

เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้ว เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบรายละเอียดของข้อคำถามทุกข้อ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (Pre-test) เพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น โดยนำไปทดสอบกับแรงงานนอกระบบที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ชุด

### การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถามดังนี้

1. การทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ประธานกรรมการ กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง และความถูกต้องตรงตามโครงสร้างของเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาทำการแก้ไขความถูกต้องอีกครั้ง

2. การทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ โดยนำไปทดสอบกับกลุ่มแรงงานนอกระบบที่มีลักษณะการทำงานคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา จำนวน 30 คน จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อถือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าผลการวิเคราะห์แบบวัดการรับรู้ความเสี่ยงจากการทำงานรวมทั้งฉบับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.706 และผลการวิเคราะห์แบบวัดพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานรวมทั้งฉบับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.907

## วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นแรงงานนอกระบบที่ประกอบอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า และตัดเย็บตุ๊กตา ผู้ศึกษาได้จัดเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ประสานงานไปยังผู้นำกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็งเกี่ยวกับความเป็นมาของการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มอาชีพ และนัดวันเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปแจกให้แก่กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มีจำนวนทั้งสิ้น 108 ชุดมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

## การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ เมื่อผู้ศึกษาได้รับแบบสอบถามคืนครบแล้วนำมาประมวลผลด้วยระบบคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical pack for Social Sciences หรือ SPSS) และใช้สถิติเชิงพรรณนา (Description Statistic) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ นำเสนอข้อมูลเป็นคำร้อยละเป็นตัวพรรณนาข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ประเภทการผลิต รายได้ และระยะเวลาการทำงานในอาชีพ ใช้การแจกแจงความถี่ และหาค่าจำนวนร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ความเสี่ยงจากการทำงาน จำนวน 18 ข้อ ในแต่ละข้อคำถามให้เลือกตอบถูก ผิด โดยผู้ศึกษาได้ให้คะแนนเป็นรายข้อ ดังนี้

ถ้าตอบถูก (รู้) ให้ 1 คะแนน

ถ้าตอบผิด (ไม่รู้) ให้ 0 คะแนน

ผู้ศึกษาได้แบ่งระดับการรับรู้ความเสี่ยงจากการทำงาน ออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{18 - 0}{2} = 9$$

ฉะนั้นความกว้างของช่วงระดับคะแนนเท่ากับ 9 มีความหมายดังต่อไปนี้

| ระดับคะแนน  | การแปลผล                                 |
|-------------|------------------------------------------|
| 1-9 คะแนน   | มีการรับรู้ความเสี่ยงจากการทำงานระดับต่ำ |
| 10-18 คะแนน | มีการรับรู้ความเสี่ยงจากการทำงานระดับสูง |

3. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน จำนวน 24 ข้อ เป็นคำถามเชิงบวก จำนวน 23 ข้อ และคำถามเชิงลบ จำนวน 1 ข้อ ผู้ศึกษาได้ให้คะแนนเป็นรายข้อ ดังนี้

| ถ้าเลือกตอบ       | คะแนนข้อคำถามเชิงบวก | คะแนนข้อคำถามเชิงลบ |
|-------------------|----------------------|---------------------|
| ปฏิบัติเป็นประจำ  | ระดับคะแนน 3         | ระดับคะแนน 0        |
| ปฏิบัติบางครั้ง   | ระดับคะแนน 2         | ระดับคะแนน 1        |
| ปฏิบัตินานๆ ครั้ง | ระดับคะแนน 1         | ระดับคะแนน 2        |
| ไม่เคยปฏิบัติ     | ระดับคะแนน 0         | ระดับคะแนน 3        |

ผู้ศึกษาได้แบ่งระดับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานรายข้อ ออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนขั้น}} = \frac{3 - 1}{2} = 1$$

ฉะนั้นความกว้างของช่วงระดับคะแนนเท่ากับ 1 มีความหมายดังต่อไปนี้

| ระดับคะแนน  | การแปลผล                                  |
|-------------|-------------------------------------------|
| 1.00 - 2.00 | มีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานระดับไม่ดี |
| 2.01 - 3.00 | มีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานระดับดี    |

### สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์หาค่าสถิติต่างๆ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS มีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และการรับรู้ความเสี่ยงจากการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง
2. ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้อธิบายคะแนนโดยเฉลี่ยและความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน

3. การทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ t-test ใช้วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรสองกลุ่ม ได้แก่ เพศ รายได้ ระดับการศึกษาและลักษณะอาชีพ โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติ (Statistical Significant) ที่ระดับ 0.05

4. การทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ F-test ใช้วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรสามกลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุและระยะเวลาในอาชีพ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Anova) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติ (Statistical Significant) ที่ระดับ 0.05

### การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอผลการศึกษานี้ ผู้ศึกษามุ่งสาระสำคัญจากแบบสอบถามเป็นการนำเสนอข้อเท็จจริงที่ได้จากการศึกษาในรูปการพรรณนา (Descriptive) และใช้ตารางประกอบการบรรยาย (Content Analysis)

### ข้อจำกัดในการศึกษา

การศึกษารับรู้ความเสี่ยงจากการทำงานและพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบในครั้งนี้ มีวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในการศึกษาพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน โดยเฉพาะพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลอาจได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เนื่องจากผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จึงมีโอกาสสังเกตกระบวนการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีเขื่อนผ้าปิดปากปิดจมูกไว้ ณ บริเวณจุดปฏิบัติงาน แต่มีได้สวมใส่ผ้าปิดปากปิดจมูกในขณะปฏิบัติงาน ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องในการศึกษาพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานครั้งต่อไป ควรจัดทำแบบสังเกตของผู้ศึกษา เพื่อบันทึกพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของกลุ่มตัวอย่างและนำมาประกอบกับข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม

